

SINAQ SAHƏSİNİN SEÇİLMƏSİ VƏ TORPAĞIN AZOT VƏ FOSFOR BİRLƏŞMƏLƏRİ İLƏ ÇİTKLƏNMƏSİ DƏRƏCƏSİNİN TEST SINAQLARININ KEÇİRİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Sevda Əliyeva

AR Milli Aerokosmik Agentliyinin Ekologiya İnstitutu, Bakı
phd.sevdaalieva@gmail.com

Mənbə [1]-də qeyd olunduğu kimi, torpağın sınaqdan keçirilməsi torpağın fiziki-kimyəvi metodla diaqnostikasından ibarətdir, burada məqsəd torpaqda müxtəlif qidalandırıcı maddələrin mövcudluğu dərəcəsinin, həmçinin torpağın məhsuldarlıq dərəcəsinin qiymətləndirilməsidir. Torpağın sınaqdan keçirilməsinin başqa bir vacib məqsədi torpağın gübrəyə tələbat dərəcəsinin təyininəndən ibarətdir. Mənbə [1]-ə uyğun olaraq torpağın sınaqdan keçirilməsi 4 mərhələdən ibarətdir: (1) seçib ayırma; (2) analiz; (3) interpretasiya (şərhi); (4) tövsiyə. Təmsil edilmiş məhsulun götürülməsi vacib məsələdir. Amma torpağın tərkibinin heterogenliyinə (müxtəlif cinsli) görə məkanda torpağın xüsusiyyətinin güclü dəyişkənliyi mövcuddur və təmsil edilmiş seçilmənin təmininə olan tələbat həmişə yerinə yetirilmir.

Mənbə [2]-yə müvafiq olaraq torpağın azot və fosforla çirklənməsi dərəcəsinin sınaq tədqiqatları zamanı aşağıdakı torpaq nümunəsi və ölçmələr götürülməsi qaydaları məsləhət görülür:

1. Nümunələri torpağın üst qatından, bağ sahələrindən 6 düym qalınlıqda və ya başqa torpaq sahələrindən 2 düym qalınlıqda götürmək lazımdır.

2. Kompozit sınaq nümunəsini 5-10 nöqtədən götürülmüş nümunələr ilə qarışdırmaqla götürmək lazımdır.

3. Hər sınaq sahəsində ən azı 3 kompozit nümunə götürmək lazımdır.

4. Böyük torpaq sahələrini (100 fut x 100 fut) kiçik sınaq sahələrinə bölmək lazımdır.

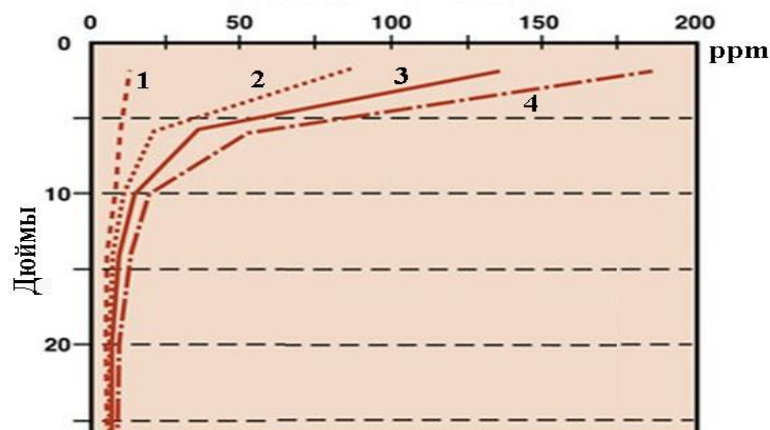
Mənbə [3]-ə uyğun olaraq, torpaqda azotun olmasına səbəb mənbələr aşağıdakılardır:

- qeyri-üzvi gübrələr;
- atmosfer yağıntıları;
- əkin toxumları;
- simbiotik bioloji fiksasiya;
- qeyri-simbiotik bioloji fiksasiya.

Azotun torpaqdan təmizlənməsi aşağıdakı proseslərlə baş verir:

- toxumun təmizlənməsi;
- drenaj işləri;
- gübrələrin buxarlanması;
- denitrifikasiya.

Mənbə [4]-də göstərildiyi kimi, torpaqda fosfor üzvi və qeyri-üzvi formada mövcud olur. Bir çox torpaq növlərində fosfor 50-70% qeyri-üzvi formada olur. Torpağın fosforla çirklənməsi dərəcəsinin sınağının aparılması zamanı fosforun dərinlik üzrə qeyri-bərabər paylanması nəzərə alınmalıdır (şəkil 1).

Şəkil 1. P(ppm) konsentrasiyasının ölçmə dərinliyindən və axırıncı 10 il ərzində torpağa daxil edilmiş gübrələrin miqdarından asılılığı

1 – gübrə yoxdur, 2 – 40 funt P/akr/il, 3 – 90 funt P/akr/il, 4 – 110 funt P/akr/il

Ədəbiyyat:

1. Kissel D.E., Sonon L. Soil test handbook for Georgia. Georgia Cooperative Extension. College of Agricultural & Environmental Sciences. The University of Georgia. Athens, Georgia 30602-9105.
2. Shayler H., McBride M., Harrison E. Guide to Soil Testing and Interpreting Results. Cornell Waste Management Institute. Department of Crop & Soil Sciences. <http://cwmi.css.cornell.edu>
3. Aloe A.K., Bouraoui F., Grizzetti B., Bidoglio G., Pistocchi A. Managing Nitrogen and Phosphorus Loads to Water Bodies: Characterisation and Solutions. Towards Macro - Regional Integrated Nutrient Management. JRC Technical Reports, JRC - Ispra, 14-15 July 2014.
4. Managing Phosphorus for Agriculture and the Environment. PennState. College of Agricultural Science Agricultural Research and Cooperative Extension.
5. Yang H., Wang G., Yang Y., Xue B., Wu B. Assessment of the Impact of Land Use Changes on Nonpoint Source Pollution Inputs Upstream of the Three Gorges Reservoir. The Scientific World Journal. Vol. 2014, Article ID 526240, <http://dx.doi.org/10.1155/2014/526240>.